

॥ ॐ ॥

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

राम वियोग.

नाटकनां गायनो तथा दुःकसार.

छपावी प्रसिद्ध करनार.

वेरी यंदुलाल दलसुभराम धोणशाण.

अमहावाह.

आवृत्ति सातमी.

प्रत २०००

संवत् १९१२

सन् १९१६

इस्त भागावगाव रोडुपर आवेला धी " रंहेर "

प्रिन्टींग प्रेसमां रतिलाल दुर्लखदासे छापी.

कीमत रु. ०-२-०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

| ગુજરાતી કેપીરાઈટ વિભાગ

અનુક્રમાંક ૭૪૬૫

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રાધાવિદ્યા ૭૧૨૩૦૧

૭૧૫૫૦૧

વિષય દે : ૨ : ૧

શ્રી નવીન

❀ રામ વિયોગ. ❀

નાટકનાં ગાયના.

શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર સયાજીરાવ મહારાજશ્રિત.

શ્રી દેશી નાટક સમાજ માટે

રચનાર

મરહુમ સાક્ષર શ્રી ડાહ્યાભાઈ ધોળશાળ જવેરી

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

જવેરી ચંદુલાલ દલસુખરામ ધોળશાળ.

હાલ મુકામ-પ્રી-સેસ થીએટરમાં-સુરત.

અંથ સ્વામિત્વના સર્વ હકક કર્તાએ સ્વાધીન રાખ્યા છે. માટે
પ્રસિદ્ધ કરનારની રજા સિવાય કોઇએ છાપવું, છપાવવું,
વેચવું, વેચાવવું, ભજવવું કે ભજવાવવું નહીં.

કિંમત રૂા. ૦-૨-૦ (બે આના.)

દ-૧૨-૨

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

શ્રી નવીન.

રામ વિયોગ.

નાટકનો દુકે સાર.

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ.

પ્રવેશ ૧લો-રામ સીતાનો શૃંગાર.

પ્રવેશ ૨જો-મંથરાનો આરમાન છોકરો મણિઓ તથા સામળીઓ અને શંકરીઓ આકર મંથરાના પોગળ સંબંધી વાતચિત.

પ્રવેશ ૩જો-મંથરા પોગળ ફેરવી વાળે છે. મંથરાનો ધણી હરિદા તથા હરિદાનો ભાઈ લાલદાસ મંથરાના મોહમાં ફસાયેલો હરિદા મણિઆ દીકરાને ઘરમાંથી કાઢી મુકે છે.

પ્રવેશ ૪થો-કચેરી-કુમારોની પરીક્ષા. જોખલો પંડ્યો પોતાનો દિકરો મુઆની ફરીઆદ કરે છે. પાપીની શોધ કરવા રામ લક્ષ્મણ જાય છે.

પ્રવેશ ૫મો-શંખુક શુદ્ધ ધર્મ ગુરૂ થઈ અનાચારનો ઉપદેશ કરે છે, એ પાપીને રામ લક્ષ્મણ પકડી લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ફોલો--દશરથ-ભિખારીનું લજન ઘડપણ સંબંધી અસર
નાટક જોવા જવા દરાવ.

પ્રવેશ ૭મો-મંથરાનો લાલુ ચાર સાથે ચેટક લાલદા અને મણિ-
આની તત્ત્કાલે હરિદાને પોગળ નજરો નજર બતાવવું.

અંતર નાટક શ્રવણાખ્યાન.

પ્રવેશ ૧લો-સૂત્રધાર.

પ્રવેશ ૨જો-પાર્થીઓ શિકાર માટે શ્રવણ પક્ષીઓ ઉપર દયા
માતપિતાની લાગણી-માતપિતાની સેવાનો દરાવ.

પ્રવેશ ૩જો-શ્રવણના અંધ માતપિતા-શાન્તનું ઋષિ અને જ્ઞાન-
વતી શ્રવણને પાણી માટે મોકલે છે.

પ્રવેશ ૪થો-શિકાર માટે રાજા દશરથ સાધુઓ સરોવરનો માર્ગ
બતાવે છે.

પ્રવેશ ૫મો-શ્વપેદ્ધી બાણ-શ્રવણનું મૃત્યુ દશરથનો પશ્ચાતાપ.

પ્રવેશ ૬ઠો-અંધ શ્રવણનાં માતપિતા દશરથ શ્રવણના મોતની
ખબર ઋષિનો આપ અને મૃત્યુ.

નાટકથી રાજાના મન ઉપર અસર.

(૪)

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧લો-રામ સીતા વિલાસ ભુવનમાં વસિષ્ઠ ઋષિ યુવમ્મજને
રાજ્યાભિષેક ક્રિયા માટે સુચના કરે છે.

પ્રવેશ ૨જો-વધામણું લઈ જતી સાહેલીઓ-મંથરાનો કંકૈયી રાણીને
સમજાવી ભરતને માદી અપાવવા તથા રામને વનમાં
કઢાવવા ઠરાવ.

પ્રવેશ ૩જો-મહાજનો ઓચ્છવતી ધામધુમમાં, મંથરાનો ઠપકો
રામની નિંદા સાંભળી મંથરાને પકડી કચેરીમાં
મહાજન લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૪થો-ન્યાયાસન-મંથરાને કેદ-શંખુકને છોડી મુકવા ઠરાવ,
દશરથ રામને યુવરાજ બનાવવાનો ઠરાવ જાહેર
કરે છે.

પ્રવેશ ૫મો-રામના ન્યાયથી દ્વેષ બાંધી બેઠેલો દુષ્ટ શંખુક,
મંથરાને કેદમાં ભાણું આપવા જનારી મોતી ખવાસણ
શંખુક મોતી પાસેથી સ્ત્રી વેશ લઈ ભાણું તથા સહી
શિકકાવાળી ચીટ્ટી લે છે.

પ્રવેશ ૬ઠો-કેદખાતું શંખુક ચાકીદાગને ઠગી મંથરાને છોડાવે છે
અને રામને રાજ્યથી કઢાવવા ભલામણ કરે છે.

પ્રવેશ ૭મો-કંકૈયી રાણી મંથરા ભરતને રાજ્ય અપાવવા ભંભેરી
ભૂત કરે છે.

પ્રવેશ ૮મો—કૈકેયી રીસમાં દશરથ મનાવે છે. કૈકેયી ભરતને રાજ્ય આપવા અને રામને ચૌદ વરસ વનમાં કાઢવાનાં વચન માગે છે. રાજા રાણીનો વિવાદ દશરથ વચને બંધાયથી લાચાર. સુમંત, વસિષ્ઠ, રામ અને વનવાસનો હુકમ. દશરથનો શોક.

પ્રવેશ ૯મો—કૌશલ્યા ભગવત ભકિતમાં રામ રજા માગવા આવે છે. કૌશલ્યાનું કલ્પાંત અને રજા.

પ્રવેશ ૧૦મો—સીતા, રામ; સીતા વનમાં સાથે લેવા પ્રાર્થના કરે છે. વિવાદ. રામ હા પાડે છે.

પ્રવેશ ૧૧મો—મંથરાની પરીક્ષા હરિદા મરવાનો ઢોંગ કરે છે. લાડવા ખાઈ લઈ મંથરા રોવા નીકળે છે હરિદા પકડે છે.

પ્રવેશ ૧૨મો—દશરથ મરણ પથારીએ. રામ લક્ષ્મણ સીતાને ભગવાં, સઘળાનું કલ્પાંત, દશરથ પ્રાણ ત્યાગ.

(૬)

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧લો—માઘીઓ હોળી ખેલે છે. રામ, લક્ષ્મણ, સીતા નદીને પારે ઉતારવા પ્રાર્થના, ગુહ્યક માઘી, રામનું ઓળખાણ, પેલે પાર હોડીમાં લઘ જાય છે.

પ્રવેશ ૨જો—ભરત, શત્રુઘ્ન, અયોધ્યાના રસ્તા ઉપર ઉજળ જોઈ વિચાર. રાજ્ય ધ્વજ લાંગી પડેલી જોઈ ખેદ.

પ્રવેશ ૩જો—કૈકેયી, મંથરા, ભરત, શત્રુઘ્ન મુગટ પહેરવા માંડે છે. કુમારોનો તિરસ્કાર. કૈકેયીનો પશ્ચાતાપ રામ પાસે મારી માંગવા જવા દરાવ.

પ્રવેશ ૪થો—ભરત શત્રુઘ્ન તપસ્વી વેશે રામને વનમાં મળવા જાય છે ગુહ્યકનો મેળાપ, લક્ષ્મણ સાથે ભેટ.

પ્રવેશ ૫મો—રામ, સીતા, દશરથ મરણની ભરતથી ખબર, શોક ભરત રામને પાછા અયોધ્યા આવવા પ્રાર્થના કરે છે. રામ ના પાડે છે.

પ્રવેશ ૬ઠો—મંથરા અને તેનો ચાર લાલુ, હરિદાને ઝેર દેવાની તજવીજ ખાડો ખોદનારનું પડવું. મંથરાને લાલુનું મ્હોત.

પ્રવેશ ૭મો—ભરત શોકથી બળી મરવા તૈયાર, રામનું વચ્ચે પડવું કૈકેયીને માફી.

પ્રવેશ ૮મો—દેવમંડળની શક્તી, પાદુકા આપવી, છેવટનો આનંદ.

મુખ્ય પાત્રોના નામ.

પુરૂષ વર્ગ.

દશરથ...અયોધ્યાનો રાજા.
રામ...
લક્ષ્મણ...
ભરત...
શત્રુઘ્ન...
વસિષ્ઠ...રાજ્ય શુર.
સુમંત...પ્રધાન.
હરિદા...પટેલ.
લાલદાઃહરિદાનો ભાઈ.
લાહુ...હરિદાની સ્ત્રી મંથરાનો પાર.
મણીઓ...હરિદાનો ઓરમાન છોકરો.
શંભુક...ધર્મ દગ શુદ્ર.
શામળીઓ...
શંકરીઓ...

સ્ત્રી વર્ગ.

કૌશલ્યા...
કૈકેયી...
સીતા...રામની સ્ત્રી.
મંથરા...કૈકેયી રાણીની માનીતી દાસી.

સીપાઇઓ-માઠીઓ-દાસીઓ વિગેરે વિગેરે.

શ્રી શંકેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

શ્રી નવીન.

રામ વિયોગ.

નાટકનાં ગાયનો.

અંક ૧ લો

મંગળાચરણ.

દાતા ત્રાતા જ્ઞાતા પૂજી પ્રભૂ પાય !
ભગવતી સરસ્વતિ ! માશું મતિ રસવતી,
આવ્યો દીન દાસ ધરી આશ—દાતા૦
જયોતિર્જય જગ જન મન ઝળકે
આધાર પરમ ઉદાર
ઝાઝાં લાગતાં જાગતાં ભાગતાં કરમ ફળ
જય ! જય ! પાસ !—વંદુ પાસ
કરમની કાશ જાયે, થાયે શિવપુર વાસ—પાસ૦

નટી—

ધર્મ ધુરધર ધીરવીર જય ! જય ! જય ! રઘુરાજ !
 વન વન ભટકયા પણુ નવ લોપી માત તાત માઝા
 સુખ દુઃખ સમયે એક સરીખી રાખી રહ્યા સમતા
 ભવ દુઃખ મોચન રાજીવ લોચન રામ હૃદય રમતા—
 દ્રેશ કલેશ દુઃખનું મૂળ જાણી દૈત્ય માની માર્યા
 પંથ બતાવી નેકી ટેકીનો સંત ભક્ત તાર્યા—
 રામારસની રામ ચરિત્રે પવિત્ર કહિ કહાણી
 શ્રવણ મનનથી ભવસાગરનો પાર પામે પ્રાણી

સીતા તથા માહેલીઓ- ૧

સુરત ભુવન શૃંગાર યોગમ ચળકે ચંદ્રમાં
 ચમકી ચતુર નરનાર પ્રેમે રમે પ્રમોદમાં—સહી. (૩)
 રસ બસ રાસ રમે રતિનાથ હસે કર કુસુમ બાણુ ધરીદે
 આ દુઃખ કર શર અરરર અરરર સરરર ખીંચે પ્રાણુ—
 ગાન તાન ગુણતાન બનાવી મોહ મદીરા પાચ—રસ૦
 ગુણિજન બન્યા ગમાર, મદન મદીરા પાનદે
 માનવતી જે નાર, તણ નિકળી અભિમાનદે—રસ૦
 ધાત્તર કીટ તક નગ ધુમ કિટ તક નગ ધરકિટ તકધા
 તાન તાલ સુર પપપધની પધપમગ—થેઈ ! થેઈ ! થેઈ !
 તકિકડાન તકધા-ધાધા કિટતકધા-કિટ કિટ કિડા (૩) નધા-રસ૦

કોકીલા તથા પ્રિયવંદા- ૨

સાહેલી ! નવ શરમાઈએ,
 રસે પાઈએ વળી પીએ, પીને પ્રિતમ ગુણ ગાઈએ—સાં
 છણકાઈ ઘડિક રીસાઈએ—
 રીસાઈએ, માન ખાઈએ; તો એ અઝાં ન માને તણાઈએ—સાં
 “ઉહું કહીએ, આડાં રહીએ, આઘાં જઈએ, મોઘાં થઈએ;
 હોં બા હોં” રીતમાં રહી રીસાઈએ—સાહેલીં
 રહીએ પણ સખી રીસમાં, ઝાઝુ ન કરીએ જોર
 વાત વચકતી જાણતાં, ખેંચી લઈએ દોર—સાહેલીં
 મોહન મનાવી લઈએ,
 તાળી લેઈએ, વળી દઈએ, હશી હશીને ખશી ખશી જાઈએ—સા.
 “આવો રસીઆ, મનવસીઆ, કેવા ધશીયા, ઠીક ઠસીયા
 હોં બા હોં ”—રીતમાં રહી રીસાઈએ—સાહેલીં

રામ—

૩

મોહિની છે લાગીરે, મોહિની છે લાગી રે
 સુંદર સ્વરની વાંસળી વાગી જોખન પીડા જાગીરે—
 ચપળ ચક્ષુથી કરતી ચાળા, ખેલ ખેલી મરમાળા બાળા,
 રંગતરંગ બતાવી રસાળા મદન મંત્રની દઈગઈ માળા—મોં
 તણખ તણખ આતનડું થાયે તારૂણી તુહી તુહી સુખ ઉચરાયે
 લામની લામની નજર લખાએ સુંદરી સારૂ જોગ સધાયે

રામ-સીતા—

૪

રે ! સુંદરી ! શાણી-કેવી ઠગાણીરે—સુંદરી૦

લ્યો લ્યો બધી જાણી-જાઓ જાઓ બધી જાણો

આહા મનાણી—રે ! સુંદરી !૦—

(એ તો ઠગારીને મળ્યા ઠગારા, જાઓ જાઓ ધુતારા)

વાહ વાહ મીઠી વાણી-રસમાં તણાણીરે—લ્યો૦

(એ તો જેવા ગુરૂ તેવા ચેલા-જાઓ જાઓ મોહન મેલા)

નાહક પ્રિયા કચવાણી-લાજે લજાણીરે—લ્યો૦

રામ-સીતા—

૫

રે રીસાઈ ન જાઓ રસીલાં રંગીલાં ઘેલાં ન ધાઓ

નદ મૂકીને માનુની જરા મનાઓ—રે૦

ધુતારાના ઢંગ દીસે અંગો અંગ-ધુતારાના ઢંગજી

ચટકો, મટકો, રીસકો, છણકો-મૂકી મનાઓ—રે૦

તું જો રીસાણી રીસાણો હું શાણી-તું જો રીસાણીજી

રસીલા ઊહું છખીલા ઊહું-નહીંજ મનાઓ—રે૦

મદન સંતાપે પીડાઉ એજ પાપે-મદન સંતાપેજી

લાલા હાં બાળા હાં-પ્રીતિ જમાઓ—રે૦

મંથરા—

૬

હું પટલાણી બાઈ પટલાણી વળી રાણીની પણ રાણી—

ઘયડા ઘણીની ઘણીઆણી પતિ પાઉ તેટલું પીએ પાણી

(૧૨)

મોજે સુખે લઉ માણી વળી શાણીમાં પણ શાણી-
છણકાઉં ઘડી જાણી જાણી દ્યો બાપ કહે પતિ તાણી
પતિને ઉતરાવું પાણી તોએ ભજતાણી પંકાણી-

હરીદા-મંથરા— ૭

નવી મહારી ઠાહી અને ડમરી હું ભમરને તું ભમરી-નવીં
ભમરી તો ભરશે ચટકા બહાલી એ રસના મટકા મને
ગમે છે તારા લટકા-મારીં

હું કહીશ કે બેશ તો કહીશ હાજીહા

હું કહીશ કે ઉઠ તો કહીશ વારૂબા-મારીં

(જો જો હોં આ કહો છો તે સાચેસાચું)

(જો ભૂલું તો તારી જીતી ને મારું માથું)—મારીં

કુમારો— ૮

સુવું નથી રહેજે પડયું રે મહારાય

રહેવું એ તો ખાંડાની ધારે ગણાય-સુવું

રાજ્યધણીએ રાખવી રૈયત ઉપર રહેમ

નિજ સુખને કોરે કરી ઇચ્છે જગતું શ્રેમ—

દુર્ગુણ દિલમાં સમજવું જગમાં જીવતું નર્ક

ઝાઝા રાજ માઝા મુકી થાયે તેમાં ગર્ક—સું

૨૦-૬૦-સઘળા— ૯

અમે હાજર હુકમ બબવા
 શોધીએ બાંધીએ લાવીએ પાપીને હાં
 ઘેલા શું થાએ છો નાહક શું રોકો છો
 રાઘવ કુળ છે જગમાં બાણુ બનનું ગણે ન જે નુકશાન
 રથત લોકનું કરે કલ્યાણુ અહુરનિશ તાકે એજ નિશાન
 પધારો, સીધારો, જય થાએ ! જય થાએ !

વારાંગનાઓ— ૧૦

સાંવરીઆ સતાવે નહિંરે મોરે સૈયાં
 શાંવરીઆ-નજરીઆં-અટરીયાં-કટરીયાં-સાં
 એકતો કીની મોહે મદનને ઘાયલ
 દુજે સતાવે સાહેલીઆં રામ
 પૈયા પરે જૈયાં છોરો મોરે સૈયાં
 નેના કટારી ન મારો શ્યાને શ્યામ સાંવરીઆં;

૨૦-૬૦-શંબુક— ૧૧

છે પકડાયો પાપી આખર લે બાંધી આ વાર
 બખરદાર બખરદાર
 આ બ્રાહ્મણનો બાળક છે મુઓ આ પાપે નિરધાર
 બખરદાર બખરદાર
 આ ભોળાને ભલેરીને નાખે નરકે નાદાર

(૧૪)

આ લુચ્ચાની, લુચ્ચાઈ છે પકડાઈ અપરપાર

સીધો સીધો મુંગો મુંગો ચાલી આવ્ય ચંડાળ-ખખરદાર

કૌશલ્યા—

૧૨

જગેરે પીયુ ખ્યારા જગત બધું જગેરે

જગત બધું જગેરે ગંભીર ઘંટ વાગેરે—

ગાય છે જુઓ પંખીડાં પ્રીતે રામા રમે છે રંગરાગરે—

ગાયેછે પ્રભાતીયાં ભકતજન ભાવે ધંવલોણાં ધંભવાગેરે-જગત

આંધળો—

૧૩

ઘડપણ કેણે મોકલ્યું જાણ્યું જોખન રેશેરે ખારેમાસ—

ઉમર તો ડુંગર થયા પાદર થયાં પરદેશ

ગોળી તો ગંગા થઈ અંગે ઘોળા થયારે તારા કેશ—

દીકરા, પરણી જુજવા થયાને વહુવર દે છે ગાળ

દીકરી પાસે નહીં આવશે ઘડપણ શારે થયા તારા હાથ—

નાનપણે ભાવે લાડવા, ઘડપણે ભાવે શેવ

રોજને રોજ જોઈએ રાખડી ઘડપણ બળીરે તારી આ કટેવ—

હરીદા-લાલો—

૧૪

ના કરીએ વિશ્વાસ કદી એ નારી નિત દુઃખકારી

અતિ દુઃખકારી નિત દુલનારી ઝેર તણી આરી

મુખમાં કાંઈ મનમાં કાંઈ કહેતી કાંઈ કરતી કાંઈ

(૧૫)

સાચું ભાઈ સાચું ભાઈ સાચું ભાઈ સાચું ભાઈ
હાં નવી મારી બસ આપ જખ મારી—ના કરીં

સુત્રધાર-અંતર નાટક ૧૫

ઐંકાર વિશ્વસાર વંદુ ભાવે વારં વાર
ભવ જલધિ તારનાર—ઐંકાં
અષ્ટ સિદ્ધ નવ નિદ્ધ દાતાર શાંતિ સાર
લકત વત્સલ છે દયાળુ જીવર જયકારી—

શ્રવણ—

૧૬

માતને તાતની સાચી સેવામાં સોંપ્યું આ તન મન ધન
સર્વ સેવાનો એ સાર અસંખ્ય જેના આભાર
વાળ્યો કોણે પાડ—સોંપ્યું
પાળે પોપે પ્રેમથી ને દે જ્ઞાનનું દાન
એવા વૃદ્ધ વડીલને વિસરે હરામી હેવાન—સોંપ્યું
તીરથ સઘળાં ફરી વળે જપ તપ કરે અપાર
માત તાતની ભક્તિ વિણુ લિપણુ ઉપર છાર-સોંપ્યું

બન્ને—

૧૭

ભાવે નારાયણ નારાયણ ભણ્યે ભજનમાં
મર્યા રહો અરે હારે ભજનમાં
જેવી લગન છે ખ્યારમાં તેવી પ્રભુ પર હોય
લગવતના દરબારમાં પડેલો ન પકડે કોય—

લગવતત્તું ઘર દુર છે રે જેવી દુર ખજુર
ચઢે તો ચાખે પ્રેમ રસભાઈ પડે તો થાય ચક્રચુર—

શ્રવણ—

૧૮

નરનાથ જલદી જઈને, પાળે મારા પિતાને પાણી લઈને—
શું શું કહેશે શું શું કરશે અંધ વડીલ હું મરતાં
વચ્છ વિખુટી ગાયની પેઠે મરશે જુરતાં જુરતાં—
શ્રવણ શ્રવણ એ કોને કહેશે કોણ કહેશે હાજી
પાંખ વિનાના પંખીણી પેઠે રહ્યા રણમાં માતપિતાજી—
માત તાતને અધવચ મૂકી નિસર્યો હું નિરભાગી
જન્મો જન્મ માત તાતની સેવા માશું પ્રભુ પાય લાગી—

(૧૭)

અંક ૨ ને

સીતા તથા સાહેલીઓ- ૧૯

કોયલ બોલે ટિહુ ટિહુ કરતી વ્યંગ ઉમંગમાં
રસીયા કોલે કમ્બુમ કરતાં રંગ પ્રસંગમાં રે—
મધુર વચનથી કિલ કિલ કરતાં પશુ પક્ષી પણ હરતાં ફરતાં
હસી હસી રમતા રાસ રસીલી સજમાં રે-રસી૦
મદમાતી મહિલા મલકાતી લચકાતી પતિ મળવા ભતી
મદન તણાં ગીત ગાતી નવ નવ ઢંગમાં રે-રસી૦
શુદ્ધ શૃંગાર સરોવર હરખી રામા રસપીતા જે ધરપી
અદભૂત અમૃત સિંચે અંગે અંગમાં રે-રસી૦

સીતા—

૨૦

પિયુષ આજે મગન મગન મન થાય પિયુષ પધારીયારે-મ૦
ભરી મોતીડે થાળ સખીઓ વધાવી દ્યો રઘુરાયરે-સાહેલીઓ૦
રસીક સખીને રીઝવોરે આવો રસીક વરરાય—
મધુર કળીને ખીલવોરે ચતુર સુંદર નરરાય—

રામ-સીતા—

૨૧

લોચન રસીલાં ઓ મોહન રંગીલા આવાં રખડતાં ન રાખીએ
(એ એ ને ને ને ને)

બાળા બદન આહા તદન ગુલાબ છે મદન ખડગ નવ મારીએ
 (જરા વિચારીએ; વળી સંભાળીએ, કામ સુધારીએ)
 ભાળીને સુખડી સુની પડેલી ચાલો કહું જઈ આખીએ
 નયન ભૂખ્યાં ભીખ માંગે ભટકતાં પ્રીતી પતરાવળી નાંખીએ
 (જરા જમાડીએ દક્ષણા આપીએ કેમ સમજ્યા કે)
 ભાવશે ભૂખ્યાને શું એ લોજનમાં
 પ્રીત લોજન ભાળ્યું ન ત્રિભુવનમાં
 પ્રીતી લોજનમાં આલીંગન ચુંબન, મદનના મોહક તૃપ્ત કરે મન
 અધર સુધારસ કઢીઅલ દુધડાં નવ નવ રંગ હૃદય રમે રૂડા;
 (અરે વહારે મારાભૂખ્યા ભીખારીલ્યો! જમીલ્યો ઝટ કરો)
 આધીન અલખેલી છું જીવનની વેલી જમું છું હું પંચ સાખીએ—

રામ-સીતા—

૨૨

પાતળીઆ પાલવ મેલોરે પાયે પડું છું
 કામભુગારા કર છોડોરે પાયે પડું છું—
 મદમાતી (૨) શું મરડાતી રીસાતી ને છણકાતી—પાઠ
 વાટે ઘાટે ટોકો રસીયા લોક જીએ છે તાલ
 પડદે પ્રીતી પ્રિતમ કરીએ લાજ ધરીને લાલ—
 અલખેલી આ વદનકમળ પર જાન કરું કુરબાન
 પ્રેમ મદીરા પાને ભૂલ્યો લાન જાનને સાન—

(૧૯)

સ્ત્રીઓ—

૨૩

ધન્ય ધન્ય દિન ઓ સજની રઘુરાય રાજ થાયરે—ઓ
અવતાર આજે ફળીઓ, ઘર ઘર ગોરી ગીત ગાયરે.
રઘુનન્દન ચન્દન સરખા મનવન ખુશો ખેડાયરે
વન્દન કરતાં મન હરખ્યાં—મંગળમાળા ઉચરાયરે—
જનકીના શીરમણી જગતમાં દીનમણી
ધરમ પારશમણી જય ! જય ! જય !—ધન૦

મંથરા—

૨૪

રામથકી સંબંધ ધરે જે મુખથી તેને વાહું
મુખથી તેના વખાણુ કરે જે દાંત હું તેના પાહું
દશરથને કેકેયીના પાયે હું નક્કી નમાહું
ભરતને રાજ્યાસન અપાવી રામને વન્નમાં કાહું
પ્રાક્રમ આવું કરી બતાવું મંથરા સાચી કહાવું—

સઘળા—

૨૫

મારમેલીલા માર કાય ખીતો-નીંદીસી જરી રામાલા—
રાંડ ભાગ્ય તારાં કુટ્યાં કાંઠ કેવે વેરાંબુકી કાઢલા
કહા ઉરે પકડ લે પદ્મા, કસા કાય, ખીલે કાય, ડરેનાંય,
રખે જાય—માર૦

વસીષ્ઠ—

૨૬

ક્યારે સિંહાસન ચઢી બેસે શ્રી રઘુવીર !
એવી ઇચ્છાથી થયું મન માફ અધીર—

(૨૦)

નયના નંદન જગદાનંદન ચંદન તરૂસમ રઘુપતિ રામ
ભવ દુઃખ ભંજન જન મન રંજન નંદન દશરથ કૌટી કામ
છત્ર ધરાવું ચમર વિંબવું મુકુટ ખેરાવું આણી ંહાલ
એ ઈચ્છા જગદીશ પુરે તો જાણે મુંજને કીધો નહાલ

વારાંગનાઓ— ૨૭

ખુખી છે, કામમાં, ગામમાં, નામમાં રાઘવરાયરે---રાઘવરાય
નમી નમીને વિશ્વ કરે વંદના—

રંકને રાય પામે છે રહાય—સુરજવંશી નામના
હરખી, સરખી, નિરખી, રીત, નીતીપર પ્રીત
સુરનર કિન્નર પ્રણમે પાય—

થેઈ થેઈ થેઈ ગુણીજન ગાયે—થનનન થન થન (૨)

જય જય જય રાઘવ રામરે સુંદર સીતા શ્યામ
અંતર અંદર આપો આરામ

જય! રામ ! તુજ નામ—જખીએ આઠ જામ

જય જય જય જય રઘુપતિ રાજરામ—

મોતી— ૨૮

હું નિરભાગી સરદાર સરજી નોકરી કરવા—

ખવાસણની બેટી હું છું મોતી માડૂ નામ

એક ઘડી પણ ઠરી ન બેઠી નિત્ય કામનુ કામ—

મુજ સરખી મહિલા મોહનથી જોખનનો લે લહાવ

હું દુઃખણી દિલમાં દુઃખાઉ ફાવે નહીં કંઈ દાવ
લાગ મળ્યો તો આજે ઉત્તમ પણ આવી આ વેઠ
નહી નીચમાં નીચ નોકરી પણ પેટ કરાવે વેઠ.

મોતી—

૨૯

આહાહા હુંતો છુટી—ઓહો—વાહ
હું છુટી હું છુટી હું આજે થઈ છું છુટી—
નાચું કે કુહું કે રમું કે જમું
થેઈ થેઈ થેઈ છુમ છુમ છુમ થેઈ થેઈ—છુમ૦

મંથરા—

૩૦

જાઉં જાઉં હાલ જાઉં જઈ રાણી સમજાવું
વળી રાજ્ય હાલ હાલ ભાઈ ભરતને અપાવું—
રામને કડાવું વન્ન ફેરવી રાણીનું મન્ન
ખાવાને ન મળે અન્ન વાટમાં પાડું વિધન
અસ્ત કરું સુખદિન ચતુરાઈનું એ ચિન્હ
પછી થાઉં હું પ્રસન્ન માનું મન ધન્ય ધન્ય—જા૦
રામનો તો છાલ નહીં જીવ જતાં પણ છોડું
એવા વિષ વેલાને બેલા મૂળથી ઉખેડું
કદી કાગડાને ન દેવાય ખાવા મીઠાં આમ્ર કેરાં ફળો જે રસાળાં
ન હોદ્દો દિપેરે ગધેડાની પીઠે ખમાયે નહિ રામ રાજાજી દીઠે—

(૨૨)

કૈકેયી-દશરથ— ૩૧

આઘા અલખેલા રહો માન માંહી-જેજે અડયા
નટખટ આવ્યા જુઓ લટપટ કરતા—
મીઠાંમીઠાં વચનની રચનાની જળમાં
ફસાઇ ફસાઉં હવે હું નહિરે
દેખત દેદાર પામી ગઈ છું હું પાર
ના ના ચાલાકી ચલાવશે—
કાલાં કાલાં વેણમાં લોળા લાલાં નેનમાં
રસિક રસિલી મારી મતિ ગઈરે
પ્રિયા પ્રાણુધાર લાલ થયો છું લાચાર
માનો મધુરી મધુર થઈ—

દશરથ— ૩૨

જે આ મસ્તક આજ સુધી તો કોઈને નમ્યું નથી આજગમાંહિ
ઈંદ્ર ચંદ્ર પણુ જેની દોસ્તીમાં હરનીશ રહેતા પોતે મઝામાં
તે સુજ મસ્તક તુજને નમાવું કાંક દયા કર રે મહારાણી—

રામ-દશરથ— ૩૩

રે પિતા શોક ફેક દિલ માંહિરે ધરી
આંખડી આંસુથી ભરી
જીવ જીવ તોય તાત આપનું વચન જરી
લોપનાર હું નથી રે નથી

દિલ્લ દિલગીરી શું કરું હરી

વન્ન જાય હાય હાય રામ રાય પરહરી

રે પિતા કર્મની ગતિ ખરી—

કૌશલ્યા—

૩૪

પ્રભુ આધારછે તારો-જગ કિરતાર તું દાતાર

ભણું છું ભક્તિ ભાવેથી તું તારે તું મારે—

નહિ સાથ સંગી કોઈ દુનિયા બધી મેં જોઈ

પસ્તાઈ આખર રોઈ ભગવત ભરુંસો તારો

કૌશલ્યા-રામ-લક્ષ્મણ- ૩૫

હો જશે બાલ તમે વન્ન માંદા

થઈ દુઃખઆરી પુત્ર વિયોગેરે રે હા હા હાય—

કોણુ જનમનાં કરતુકો નડીઆં હે જગનાથ

લાડકવાયાં લાડકાં જાયે તજીને સાથ—

હુકમ વડીલનો પાળવા જઈએ અમે વનવાસ

ધર્મી દેખી બાળને માજી ન થાએ ઉદાસ—

દુઃખીઆ તમને દેખીને કોણુ દુઃખી દીલ થાય

જગપતિ રાજા રંકની નિત્યે કરતો રહાય—

વૈભવ ભોગ તજી ભક્ષા વનમાં કેમ વસાય

ક્ષત્રી થઈને વૃદ્ધની આજ્ઞા કેમ લોપાય—

રે વન દેવી જેવતા તમને સોંપું હાલ

બાળક નાધારાં પડ્યાં લેજો એની ભાળ—

રામ-સીતા—

૩૬

અરે પ્રાણુ પ્યારા સદાની તમારી-નથી સંગ સ્વામી
કરોડો ઉપાયે કહી છોડનારી—અરે
અરે પ્રાણુ પ્યારી હઠીલી ન થાતું અરે સુંદરી તું
રજા રાજી થઈને મને કે વિચારી—અરે
મને નાથ સાથે કહી નાહી લેશે—ખરે પ્રાણુ મારો
ઉડી આપની સંગ નછૂંતી થનારો—અરે
તમે રામ મારા ખરે આત્મ રામા—ભલે આવ્ય ખાળા
અરે વાહ વહાલા વચનથી ઉદ્ધારી—

હરિદા-લાલો—

૩૭

નારી ભરૂંસેરે નરખર બનશે
ભાઈ જોયો તાલ હવે ચિત્ત ઠીક ઠરશે—
કહો નવી કેવી-ખાપ જોયા જેવી-અહહહહહહ
મારો તમાચોને પકડો ખુટ—નારી

દાસીઓ—

૩૮

રે ભાગ્ય તને કાંઈ દિલમાં નથીરે દયા
આ કોમલ સુંદર શરીર ક્યાં ભગવાં—
ક્યાં રામ રઘુવીર રઘુધીર-વળી સીતા સતી શુભમંદીર
વળી લક્ષ્મણ ધીરવીર શૂરવીર

(૨૫)

ઘર બાર માતને તાત તજી જાતાં—આ કોમળ
ક્યાં વઢકલ ને ક્યાં હીરચીર—ક્યાં મહોલ અને ક્યાં નદીતીર
ક્યાં ફળ ફુલ ક્યાં ખટરસ ખીર
તગદીર તણી તદખીર નથી જગમાં—આ

(૨૬)

અંક ૩ ને

માછીઓ—

૩૬

ઉડે લાલ ગુલાલ હોરી ખેલોરે ઘેરૈયા
ભરી પીચકારી છાંટો છાંટો છાંટો છાંટો—હીં
કેમ્બડાં ઘોળીને ભર્યાં છે કુંડા-વાહ વાસ
રંગે રમોને મારો બાપોરે રૂડા-વાહ વાહ
વાહ વાહ-વાહ વાહ—વાહ વાહ—ઉડે

સીતા—

૪૦

સતીને તો પતિતણી જાયા સદા સુખકાર
સાચો દેવ ભરથાર, પાલણુનો કરનાર
સુખ શાંતિ અર્પનાર, સુખે દુઃખે સ્થાયકાર
અમળા વેલી આધાર, વાલમજી વૃક્ષ સાર
ઉપડી ચાલે જે વાર, લલના વેલી લાચાર
નકકી પડે થઈ નોધાર, જીવતાં તો જીવનહાર
સંગ નથી છોડનાર, દૂષ્ટાના એ તો દેદાર—
ના ના ના—સુખ થાય, દુઃખ થાય રંક રાય
પતિ પાય, સતી ગાય, સેવ્યે જાય, જીવ જાય ભલે જાય
જગતમાં જન્મ તે લલનાનો લેખે થાય

(૨૭)

જપ તપ દાન ફળ સ્વામીની સેવાની માંહ
માટે નહિં મૂકું સંગ ના ના હા—

ભરત-શત્રુઘ્ન— ૪૧

હાય દીસે કેર થયો કંઈ ગમ આમાં કંઈ લાઈ પડે નહી-
કદી શું ગયા હશે તાત સ્વર્ગે ભાંડું જન શું ખુટ્યું કે કોઈ-
લાઈ ચાલો ઝટપટ ઝટપટ મંદીરમાં જઈએ
માતાજીને પુછી ગાછી માહેર તો થઈએ—

શત્રુઘ્ન— ૪૨

ફર ફર ફર ફર રે'રે' રંડા ફર ફર
નહીં તો હાલ હાલ જોશે ક્ષત્રી શુરપુર
મોહું તારું ખાળ-ખેંચી કાઢીસ ખાલ
જોને સામે આવી ઉભો હાલ કાળ કાળ

ભરત-શત્રુઘ્ન— ૪૩

જારે જા (૩) નિમકહરામ જારે અહીંથી તારું કાળું કર-
તને ઉમંગે જેણે ભોજન ભાષતાં દીધાં,
લાડ લડાવી દીધાં ખાનને પાન દીધાં,
પ્રભુ સમાન પૂજા વિના અંતરે કીધાં
વચન રસીલા મીઠાં તેને તેં દગા દીધા—નીં
ઉંડે કુવે ઉતારી વર્તને તેં લીધો વાઢી,

(૨૮)

ન્યાયી નરપતીને દીધો સહેજે ડુખાવી,
વિશ્વાસઘાતી તું પુરી દશા તારી છે ખુરી
થુ થુ બધે થનારી ધીક્કારે નીચ નારી—નીં

નેપથ્યમાં—

૪૪

અરે હાંહાં અરે હાંહાં અરે હાંહાં જીવ તુ તજેમાં
ધાય એથી પાપ અમાપ જીવ—

એકતો તું રાજની રાણી થઈ જાણીતી જગમાંહ-જીવ
જઈને માફી તું માંગી લે નહા રામકૃપા જળ માંહ-જીવ

હરિદા—

૪૫

નથી કોઈની થઈને થવાની—કહો કોણ-ખાયડી—
ધીરે પેશીને વીધે છે કહો કોણ-શાયડીને ખીજી ખાયડી—
મોહી રહે જે બેના નાજીક બદનપર ચપળ નયન જોબનપર
ઘરખાર ખુએ પસ્તાર્થ રૂએ વળી ગણાય છે તે નરખર—
લાઝાં લાકડાં લડાવનાર કહો કોણ પૈડાની નાયડીને ખીજી ખાયડી.

ભરત—

૪૬

મૂઠ મતી હું મુઝાઉં મનમાં—હાય હવે શું કરું
છેક છુટી પડયા રામચંદ્રજી—આ દુઃખ કયાં ઉચરું—
હુનીઆ સઘળી ફિટ ફિટ કરશે—કેશે તાત હણ્યો
રે નીરભાગીણી માતા તે શીદને પહાણે ન મુજને જણ્યો.

(૨૯)

લાઈ લોખંડને રાજ્યને કાળે-રણમાં રખડાવ્યા—

નિરદોશીને આ પાપીએ-તાહુક રંજડયા—

બળી મરીશ બશ આ મુખ કાળું બહાર નહી કાઢું

જન્મો જન્મ રામલાઈની ભક્તિ પાપી હું પ્રભુ માગું—

રામ—

૪૭

પરનારી માત ગણી પરધન પથ્થર માન મન

નીચનો સહવાસ તજળે મરબદમાં રહેળે મગન;

ધ્યાનમાં નિત્ય રાખળે જગતાતને વળી પાપ ડર

આપત્તિમાં ધીરજ ધરી સંગ્રામમાં શુરવીર બન

લાઈ ! આ શીક્ષા સુણી નિત્ય ચાલળે

પ્રભુ પેઠે પૂજાઈ મનમાં મહાલળે—

દેવ મંડળ—

૪૮

જય ! જય ! જય ! જય ! દશરથ નંદન જગદાનંદન (૮) વંદન

ગંભીર રણધીર સીતા સુદીર આ આ આ અવસર નાથ

દૈત્યોને મારો, ભક્તોને તારો, સૃષ્ટિ ઉદ્ધારો—

ધિરકિટ તક ધેય ધિધિન્ના ધિધિન્ના ધા ધા ધાતુન્ના (૩)

ધાકિટ કિટ ધુમ કિટ કિટ ધિત્તા આ આ અવસર નાથ

કડાન ધા ધા ધા ધા (૩) જય

સમાપ્ત.

રામ વિયોગ.

નાટકનાં ગાયનો સમાપ્ત.

શ્રી દેશી નાટક જાહેર ખબર. ડૉ. શ્રી શાન્તિભુવન સમાજ.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો શ્રી દેશી નાટક સમાજનો તુકામ ન્યાં હોય ત્યાંથી અથવા અમદાવાદ નળપદમાં પ્રસિદ્ધ કર્તા પાસેથી મળશે. માટે જોઓ સાહેબને જોઈતાં હોય તેઓએ રોડની કીમતથી મંગાવી લેવાં. વેલ્યુપેપલ અથવા નોટપેડ કાગળ રાખવામાં આવશે નહિ. નીચેના દરેક પુસ્તકો ખે આતાની કીમતે મળશે.

૧ સતી સંયુક્તા	૧૯ શ્રી ભદ્રાયુ	૩૭ કુમુદલતા
૨ સંગીત લીલાવતી	૨૦ સતી દ્રૌપદી	૩૮ હંસાકુમારી
૩ પવિત્ર લીલાવતી	૨૧ પીરસાળ	૩૯ ગુલમકાવલી
૪ સતી પાર્વતી	૨૨ શ્રી સંન્યાસી	૪૦ અભયસીંહ
૫ અશ્રુમતી	૨૩ બલીમટલીયા	૪૧ કમલકાળ
૬ ગમ રિયોગ	૨૪ મદન મંદરી	૪૨ નરસીંહ મહેતા
૭ મ્યુનીગીપાત્ર	૨૫ સતી પદ્મિની	૪૩ સગળશા.
૮ ભોજકુમાર	૨૬ અગ્નિસિંહ	૪૪ કૃષ્ણ સુદામા
૯ સંરદારબા	૨૭ ભગવત ગીતા	૪૫ મહાકવિ કાળીદાસ
૧૦ ઉમાદેવડી	૨૮ કુલિન નાયકા	૪૬ રાજરતન
૧૧ વીણાવેલી	૨૯ સતી હમયંતી	૪૭ પ્રદ્ધાદ વિજય
૧૨ વિજયા વિજય	૩૦ સતી મુલોચના	૪૮ દૌરવ પાંડવ ભા.
૧૩ મદન મંજરી	૩૧ દેશ પ્રાશોર	૪૯ જાળધર સતી ૭ હંદા
૧૪ ઉદયભાણુ	૩૨ ભદ્રાયુ	૫૦ દૌરવ પાંડવ ભા. ૨
૧૫ મોહિનીચંદ્ર	૩૩ સુભદ્રા દરણુ	૫૧ લલીત પ્રયા
૧૬ વિજય કમળા	૩૪ ઉવંશી	૫૨ સોદય વિજય
૧૭ ગીતા સુંદરી	૩૫ રાંદાડ કન્યા	૫૩ દેવી દેવહુતી
૧૮ સતી સીતા	૩૬ પવિત્ર લક્ષ્મિ	

